

УДК 657

Шевченко Л.Я.

кандидат економічних наук, доцент,
Донецький національний університет економіки і
торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

Shevchenko Liubov

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky

КОМПЛЕКСНА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КОРПОРАЦІЇ

У статті дано визначення ресурсного потенціалу корпорації для потреб аналізу та бухгалтерського обліку – це сукупність наявних матеріальних, нематеріальних, фінансових, трудових ресурсів учасників об'єднання, що характеризує можливості корпорації отримати у майбутньому економічні вигоди під час їх використання. Виділено основні об'єкти аналізу: склад і структура ресурсного потенціалу корпорації та її окремих бізнес-одиниць, забезпеченість підприємства всіма видами ресурсів, їхній рух. Ефективність використання кожного виду ресурсу через свої специфічні особливості оцінюється за допомогою конкретної системи показників, які загалом характеризують ефективність використання складників ресурсного потенціалу. Для аналізу складників ресурсного потенціалу використовуються не лише кількісні, але й якісні показники, причому в частині забезпеченості підприємства різними видами ресурсів та ефективності їх використання.

***Ключові слова:** аналіз, інтеграція, інтегровані комп'ютерні інформаційні системи, ідентифікація, корпорація, корпоративне управління, комплексний аналіз, корпоративні права, ресурсний потенціал.*

Постановка проблеми. Забезпечення стійкості розвитку та реалізації конкурентних переваг корпорацій в умовах постійних трансформаційних процесів в

економічних відносинах вітчизняних суб'єктів господарювання тісно пов'язане з процесами раціонального формування, ефективного використання та управління

їхнім ресурсним потенціалом. За таких умов значно зростає потреба в проведенні комплексного аналізу рівня ресурсовикористання та впливу цього процесу на кінцеві результати діяльності корпорації. Проте традиційний аналіз і оцінка рівня використання кожного з великої кількості застосовуваних на підприємствах ресурсів не може задовольнити потреби управління ефективністю діяльності як корпорації загалом, так і окремих її бізнес-одиниць, що зумовлено неузгодженістю підходів до методики аналізу окремих ресурсів суб'єктів господарювання та відсутністю комплексної методики аналізу ресурсного потенціалу в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення фахової літератури дало змогу встановити, що науковці здебільшого займаються питаннями методики аналізу окремих видів ресурсів: трудових, матеріальних оборотних і необоротних, фінансових, нематеріальних та інших. При цьому досить мало уваги приділяється методиці комплексної оцінки ресурсного потенціалу підприємств і практично відсутні праці стосовно аналізу ресурсного потенціалу корпорацій (таблиця 1).

Проведені дослідження свідчать про існування пев-

них протиріч і неоднозначності у підходах до методики аналізу не лише ресурсного потенціалу загалом, але і його складників: матеріальних (МР), нематеріальних (НМР), трудових (ТР) та фінансових.

Крім того, проведений аналіз наукової літератури свідчить про те, що ступінь ефективності використання складників ресурсного потенціалу суб'єкта господарювання, у тому числі корпорації, багато в чому залежить від обґрунтованості застосування відповідних систем показників. Об'єктивна інформація про кількісну та якісну оцінку ефективності мобілізації і ступеня використання ресурсного потенціалу дає змогу адекватно керувати ним на всіх стадіях його формування, оновлення, розвитку та введення у виробництво.

Таким чином, для аналізу складників ресурсного потенціалу використовуються не лише кількісні, але й якісні показники, причому в частині забезпеченості підприємства різними видами ресурсів та ефективності їхнього використання.

Формулювання цілей статті. Дослідити наукове обґрунтування питань, пов'язаних із забезпеченням реалізації стратегії підприємства, що набувають актуальності в умовах визначення організаційних аспектів

Таблиця 1

Основні підходи науковців до етапів аналізу ресурсів підприємства

Науковці	Основні етапи аналізу	Показники	Примітки
1	2	3	4
Трудові ресурси			
Савицька Г.В. [11], Мних С.В., Ференц І.Д. [5], Мошенський С.З, Олійник О.В. [6], Тарасенко Н.В. [9]	Аналіз чисельності та складу трудових ресурсів	Структура трудових ресурсів	Кондракова І.Г. зазначає, що персонал є найважливішим стратегічним ресурсом організацій. Від забезпеченості підприємства трудовими ресурсами й ефективності їхнього використання залежать обсяг і своєчасність виконання всіх робіт, обсяг виробництва продукції, її собівартість.
	Оцінка забезпеченості підприємства ТР і руху робочої сили	Середній тарифний коефіцієнт робітників, середній тарифний коефіцієнт робіт, середній розряд робітників, коефіцієнт обороту з прийому, коефіцієнт обороту з вибуття (звільнення), коефіцієнт плинності, коефіцієнт постійності кадрів	Кіндрацька Г.І., Ілік М.С., Загородній А.Г. стверджують, що однією з важливих передумов конкурентоспроможності підприємства є наявність трудових ресурсів.
	Вивчення продуктивності праці й трудомісткості продукції	Продуктивність праці, середньорічний (місячний, денний, годинний) виробіток, трудомісткість	
	Аналіз використання робочого часу	Середня тривалість робочого дня (зміни), середня кількість днів, відпрацьованих робітником, непродуктивні витрати робочого часу, фонд робочого часу, загальні втрати робочого часу, цілоденні втрати робочого часу, внутрішньозмінні втрати робочого часу	
	Оцінка витрат на оплату праці	Фонд оплати праці (ФОП), абсолютна і відносна економія (перевитрати) ФОП, постійна і змінна частина ФОП, середня заробітна плата, співвідношення між темпами зростання середньої заробітної плати та продуктивністю праці	

1	2	3	4
Матеріальні оборотні ресурси			
Бутко А.Д. [2], Гадзевич О.І. [3], Мних С.В. [5], Олійник О.В. [7], Мищенко Н.Г. [4]	Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами (МР)	Асортимент запасів, коефіцієнт забезпеченості, середньодобове споживання матеріальних ресурсів, ритмічність поставок, коефіцієнт нерівномірності поставок матеріалів	У спеціальній літературі з аналізу під матеріальними ресурсами в основному розуміють предмети праці, які в процесі виробництва перетворюються на продукцію і підлягають постійному поповненню (наприклад, сировину, матеріали, паливо, енергію, комплектуючі, напівфабрикати тощо, які у процесі споживання трансформуються в матеріальні витрати). Професори С.З Мошенський та О.В. Олійник зазначають, що цільова спрямованість економічного аналізу використання матеріальних ресурсів полягає у визначенні забезпеченості підприємства всіма видами матеріальних ресурсів, пошуку нових резервів більш раціонального їх використання і зниження матеріаломісткості продукції, що в свою чергу приведе до підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання.
	Обґрунтування оптимальної потреби в МР	Потреба у матеріальних ресурсах, норма витрат матеріалів на виробництво одиниці продукції	
	Оцінка ефективності використання МР та її впливу на величину матеріальних витрат і результати діяльності	Матеріаломісткість продукції, матеріаловіддача, питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції, коефіцієнт використання матеріалів, сировиномісткість паливомісткість, енергомісткість напівфабрикатомісткість, питома матеріаломісткість, коефіцієнт використання матеріалів на виріб	
Матеріальні необоротні ресурси			
Савицька Г.В. [1], Мних С.В. [5], Мошенський С.З., Олійник О.В. [6], Тарасенко Н.В. [9]	Аналіз динаміки, складу та структури основних засобів (ОЗ)	Структура ОЗ, активна і пасивна частина ОЗ, показники динаміки ОЗ, фондоозброєність, енергоозброєність та технічна озброєність праці	Цільова спрямованість економічного аналізу ефективності використання основних засобів полягає у визначенні забезпеченості основними засобами за умови найбільш інтенсивного їх використання та пошуку резервів підвищення фондовіддачі.
	Аналіз технічного стану основних засобів за видами, термінами корисного використання	Коефіцієнт зносу, коефіцієнт придатності, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття, частка зданих в операційну оренду ОЗ, відсоток взятих в операційну оренду ОЗ, коефіцієнт приросту, середній термін експлуатації	
Мошенський С.З. Олійник О.В. [6], Мних С.В. [5]	Аналіз ефективності використання ОЗ	Фондовіддача Фондомісткість, коефіцієнт використання наявного обладнання, коефіцієнт використання встановленого обладнання, коефіцієнт змінності, коефіцієнт інтенсивності завантаження	
Нематеріальні ресурси			
Мошенський С.З., Олійник О.В. [6], Савицька Г.В. [11]	Аналіз обсягу, складу і структури нематеріальних ресурсів	Структура нематеріальних активів, питома вага нематеріальних активів у валюті балансу	Питома вага нематеріальних активів у загальній величині активів вітчизняних суб'єктів господарювання порівняно із зарубіжними надзвичайно низька. Наявність нематеріальних активів у складі майна характеризує вибрану підприємством стратегію як інноваційну.
	Оцінка ліквідності нематеріальних ресурсів і ступеня ризику вкладень капіталу в них	Групи нематеріальних активів за ступенем ліквідності та ризику	
	Аналіз ефективності використання нематеріальних ресурсів підприємства	Економічний ефект використання ліцензій і «ноу-хау», прибутковість нематеріальних активів, фондовіддача нематеріальних активів	
Фінансові ресурси			
Савицька Г.В. [11], Тарасенко Н.В. [9], Кіндрацька Г.І. [10]	Оцінка розміру, складу і структури фінансових ресурсів Оцінка забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами Аналіз ефективності використання і розміщення фінансових ресурсів підприємства Вивчення впливу факторів на формування і використання фінансових ресурсів підприємства		Забезпеченість фінансовими ресурсами, їхня ефективність і використання визначає реальну і потенційну фінансову спроможність підприємства забезпечити певний рівень фінансування поточної діяльності, саморозвитку та погашення зобов'язань перед підприємствами і державою

Джерело: складено автором на основі даних [2-7, 9-11]

проведення комплексного аналізу ресурсного потенціалу корпорацій та їхнього удосконалення, підвищення його конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Складність організаційної та виробничої структури корпорації, а також відсутність єдиного підходу до оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу дали змогу обґрунтувати комплексну методіку аналізу ресурсного потенціалу корпорацій (таблиця 2).

Насамперед необхідно оцінити рівень забезпеченості корпорації всіма можливими видами ресурсів шляхом аналізу їх наявності, потреби, стану, складу та руху.

Основними об'єктами аналізу на цьому етапі є: склад і структура ресурсного потенціалу корпорації та її окремих бізнес-одиниць, забезпеченість підприємства всіма видами ресурсів, їхній рух.

У процесі реалізації цього етапу:

- визначається вартість та приріст складників ресурсного потенціалу корпорації в абсолютному виразі, темпи росту (приросту);

- розраховується питома вага окремих складників ресурсного потенціалу;

- вивчається динаміка структури ресурсного потенціалу за низку звітних періодів, дається оцінка співвідношення між різними видами ресурсів;

- визначається вплив зміни структури ресурсного потенціалу на коефіцієнти ресурсовіддачі, обсяги виробництва та результати діяльності корпорації шляхом використання моделей детермінованого факторного аналізу;

- розраховується розмір потреби в окремих видах ресурсів з урахуванням нормативів їх використання, а також зв'язків між окремими бізнес-одиницями;

- дається оцінка ступеня забезпеченості підприємства окремими видами ресурсів, для чого фактичні дані порівнюються з нормативами та плановою потребою, а також розраховується низка коефіцієнтів;

- розраховуються та аналізуються показники руху окремих видів ресурсів (зокрема, коефіцієнти оновлення, вибуття та придатності основних засобів, коефіцієнти обороту з приймання та звільнення, коефіцієнт плинності кадрів та ін.).

На сучасному етапі розвитку виробничо-господарських відносин одним із найважливіших завдань управління корпорацією є забезпечення її бізнес-одиниць необхідним для їхньої ефективної діяльності обсягом різноманітних ресурсів. Адже саме обмеженість ресурсів є основною причиною кризових явищ, які виникають у виробничо-господарських системах в умовах зростання темпів промислового виробництва і збільшення обсягів споживання. Відповідно, кінцева результативність діяльності будь-якого суб'єкта гос-

Таблиця 2

Методичний підхід до комплексного аналізу ресурсного потенціалу корпорації

<i>І БЛОК. ЗАГАЛЬНИЙ АНАЛІЗ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КОРПОРАЦІЇ (включає два вектори аналітичних досліджень)</i>		
<i>загалом по корпорації</i>	<i>у розрізі окремих бізнес-одиниць як структурних підрозділів корпорації</i>	
1. Аналіз забезпеченості корпорації ресурсами		
1.1. Оцінка наявності, стану та складу ресурсів		
1.2. Оцінка руху ресурсів		
1.3. Оцінка потреби у відповідному виді ресурсів		
2. Аналіз ефективності використання ресурсного потенціалу		
2.1. Аналіз ефективності використання основних видів ресурсів шляхом формування та оцінки системи якісних показників ефективності ресурсовикористання		
2.2. Визначення інтегрованого показника ефективності використання ресурсного потенціалу		
2.3. Аналіз впливу рівня використання ресурсів корпорації на загальний прибуток шляхом побудови моделі множинної регресії		
2.4. Визначення рейтингу бізнес-одиниць за показниками ефективності використання ресурсів		
II БЛОК. ПОГЛИБЛЕНИЙ АНАЛІЗ СКЛАДНИКІВ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОКРЕМИХ БІЗНЕС-ОДИНИЦЬ		
<i>Трудові ресурси</i>	<i>аналіз чисельності та складу трудових ресурсів (ТР); оцінка забезпеченості підприємства ТР і руху робочої сили; вивчення продуктивності праці й трудомісткості продукції; аналіз використання робочого часу; оцінка витрат на оплату праці</i>	
<i>Матеріальні ресурси</i>	<i>Предмети праці</i>	<i>аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами (МР); обґрунтування оптимальної потреби в МР; оцінка ефективності використання МР та її впливу на величину матеріальних витрат і результати діяльності</i>
	<i>Засоби праці</i>	<i>аналіз динаміки, складу та структури основних засобів (ОЗ); аналіз технічного стану основних засобів за видами, термінами корисного використання; аналіз ефективності використання ОЗ</i>
<i>Нематеріальні ресурси</i>	<i>аналіз обсягу, складу і структури нематеріальних ресурсів; оцінка ліквідності нематеріальних ресурсів і ступеня ризику вкладень капіталу в них; аналіз ефективності використання нематеріальних ресурсів підприємства</i>	
<i>Фінансові ресурси</i>	<i>оцінка розміру, складу і структури фінансових ресурсів (ФР); оцінка забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами; аналіз ефективності використання і розміщення фінансових ресурсів підприємства; вивчення впливу факторів на формування і використання фінансових ресурсів підприємства</i>	

Джерело: складено автором на основі даних [2–7; 9–11]

подарування залежить від його здатності ефективно використовувати наявний ресурсний потенціал.

З огляду на зазначене, слід наголосити, що в процесі загальної оцінки ресурсного потенціалу корпорації переважна увага повинна надаватися саме питанням аналізу ефективності використання ресурсного потенціалу та його складників.

Ефективність використання ресурсів корпорації залежить від таких факторів, як НТП і впровадження його досягнень у виробництво, удосконалення організації виробництва, підвищення якості продукції, вдосконалення планування і підвищення автоматизації виробництва, оптимізація поточних витрат, вдосконалення маркетингової стратегії та ін.

Ефективність використання кожного виду ресурсу через свої специфічні особливості оцінюється за допомогою конкретної системи показників. Нині є велика кількість аналітичних показників, які характеризують рівень використання ресурсів підприємства, проте, з огляду на специфіку діяльності корпорацій, принципи ефективності та дієвості економічного аналізу, а також експертний метод, сформовано систему показників, які загалом характеризують ефективність використання складників ресурсного потенціалу, зокрема:

- матеріальних необоротних ресурсів: фондвідача (Φ_B) та амортизаційна віддача (A_B);
- матеріальних оборотних засобів: матеріаловідача (M_B) та коефіцієнт оборотності запасів ($K_{об}$);

– нематеріальних активів: віддача нематеріальних активів ($B_{нмА}$);

– трудових ресурсів: продуктивність праці (P_P) і зарплатовідача ($Z_{пв}$);

– фінансових ресурсів: коефіцієнт ефективності грошових потоків ($Кеф_{ГП}$), коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості ($Кпог_{дз}$), доходність участі в капіталі інших підприємств ($D_{укп}$).

Висновки. Таким чином, у контексті загального економтеоретичного розуміння ресурсний потенціал корпорації визначається як здатність корпорації на основі трансформації та генерування ресурсів учасників об'єднання забезпечити досягнення максимального економічного і соціального ефекту. Для потреб аналізу та бухгалтерського обліку ресурсний потенціал корпорації – це сукупність наявних матеріальних, нематеріальних, фінансових, трудових ресурсів учасників об'єднання, що характеризує можливості корпорації отримати у майбутньому економічні вигоди під час їх використання. Основними об'єктами аналізу є: склад і структура ресурсного потенціалу корпорації та її окремих бізнес-одиниць, забезпеченість підприємства всіма видами ресурсів, їхній рух. Ефективність використання кожного виду ресурсу через свої специфічні особливості оцінюється за допомогою конкретної системи показників, які загалом характеризують ефективність використання складників ресурсного потенціалу,

Список літератури:

1. Господарський кодекс України. Київ: Верховна Рада України. База даних «Законодавство України». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 19.03.2019).
2. Бутко А.Д. Теорія економічного аналізу. Київ: КНТЕУ, 2005. 411 с.
3. Гадзевич О.І. Основи економічного аналізу і діагностики: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2004. 180 с.
4. Міщенко Н.Г., Кумечко О.І. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, структура, стратегія використання. Львів, 2010, вип. 20.9, с. 193–198.
5. Мних Є.В., Ференц І.Д. Економічний аналіз: навчальний посібник. Львів: Армія України, 2000. 144 с.
6. Мошенський С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз: підручник. Житомир: ПП Рута, 2007. 704 с.
7. Олійник О.В. Розвиток економічного аналізу в умовах інституційних змін: теорія, методологія, організація: наук. допов. за дис. на здоб. наук. ступ. док. екон. наук: 08.00.09. Житомир, 2009. 96 с.
8. Райковська І.Т. Економічний аналіз забезпеченості та ефективності використання нематеріальних активів: методичний підхід. *Вісник ЖДТУ*. 2009. № 1. С. 108–115.
9. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз: навчальний посібник. Львів: Новий Світ, 2000, 2004. 344 с.
10. Савицька В. Економічний аналіз діяльності підприємства. підручник. Київ: Знання, 2004. 654 с.
11. Святохо Н.В. Теоретические аспекты понятия «ресурсный потенциал». *Культура народов Причерноморья*. Симферополь, 2009. № 161. С. 139–144.
12. Шепель Н. Проблеми організації нормування ресурсів у системі аналізу функціонування підприємства. *Економічний аналіз*. Тернопіль, 2007. Вип. 1(17). С. 311–314.

КОМПЛЕКСНАЯ МЕТОДИКА АНАЛИЗА РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА КОРПОРАЦИИ

В статье дано определение ресурсного потенциала корпорации для нужд анализа и бухгалтерского учета – это совокупность имеющихся материальных, нематериальных, финансовых, трудовых ресурсов участников объединения, характеризующая возможности корпорации получить в будущем экономические выгоды при их использовании. Выделены основные объекты анализа: состав и структура ресурсного потенциала корпорации и ее отдельных бизнес-единиц, обеспеченность предприятия всеми видами ресурсов, их движение. Эффективность использования каждого вида ресурса в силу своих специфических особенностей оценивается с помощью конкретной системы показателей, которые в целом характеризуют эффективность использования составляющих ресурсного потенциала. Для анализа составляющих ресурсного потенциала используются не только количественные, но и качественные показатели, причем в части обеспеченности предприятия различными видами ресурсов и эффективности их использования.

Ключевые слова: анализ, интеграция, интегрированные компьютерные информационные системы, идентификация, корпорация, корпоративное управление, комплексный анализ, корпоративные права, ресурсный потенциал.

COMPLEX METHODOLOGY OF ANALYSIS OF CORPORATION RESOURCE POTENTIAL

The article defines of the resource potential of the corporation for the purposes of analysis and accounting is defined as a set of available material, intangible, financial, labor resources of the members of the association, which characterizes the ability of the corporation to obtain future economic benefits when using them. The main objects of analysis are distinguished: the composition and structure of the resource potential of the corporation and its individual business units, the provision of the enterprise with all kinds of resources, their movement. The main objects of the analysis are: the composition and structure of the resource potential of the corporation and its individual business units, the provision of the enterprise with all types of resources, their movement. The effectiveness of the use of each type of resource, due to its specific features, is evaluated using a specific system of indicators, which in general characterize the effectiveness of using the components of the resource potential. The purpose of the study is to provide scientific substantiation of theoretical positions and to develop practical recommendations for identifying the organizational aspects of carrying out a complex analysis of the resource potential of corporations and their improvement, studying the economic content and structure of complex analysis as a complex study of the functioning of the corporation by types of activities and individual structural units. Methodological basis of the research are general scientific and special methods of knowledge. Methods for theoretical generalization, grouping and comparison are used to clarify and deepen the economic and legal essence of the resource potential of the corporation. Bibliometric and bibliographic methods are used in identifying problem issues for analyzing the resource potential of corporations. Methods of concretization, dialectic method, analysis, synthesis, abstraction are the basis for improving the organizational and methodological provisions for analyzing the resource potential of corporations. Graphical method is used for visual representation of statistical data.

Key words: analysis, integration, integrated computer information systems, identification, corporation, corporate governance, complex analysis, corporate rights, resource potential.